

Grängsjö Bladet

Grängsjö Byalags informationsblad

Redaktion: Sven Erik Nordin

Ola Wahlman

Jagrid Berglund

Årgång 3 Mars 2012

Nr 25

www.grangsjo.se



Omslagsbilden

Bilden visar David Rigsjö med hästen Diktator, och den togs 1971 av dottern Kristina. På bilden är alltså David 59 - och Diktator 28 år. Efter att ha kommit till världen hos Wahlmans i Västergrängsjö 1943, såldes Diktator till en åkare i Sundsvall (som passande nog hette Åkesson) och fick där ägna sig åt att dra sopor på stadens gator. Därefter köpte David Rigsjö honom, och han fick komma tillbaka till födelsetrakten. Där fick han fungera som dragare i det då ännu inte mekaniserade jord- och skogsbruket, och Diktator gjorde sig känd som en mycket lugn och stabil häst.

På bilden tycks David vara i färd med att lasta av timmer från kälken, efter att med Diktators hjälp ha släpat fram detta från avverkningsplatsen. Här skall det läggas upp i vältor bredvid vägen, där det sedan kan hämtas med lastbil för vidare transport till ett sågverk. Precis som gamla tiders hässjning av hö var detta förstås en tids- och arbetskrävande verksamhet, som i dag har ersatts av modernare metoder. Nu har Diktator och hans likar ersatts av skotare, som samlar ihop virket på avverkningsplatsen och kör fram det till närmaste väg. Förutom tankning, oljepåfyllning och övrig skötsel av maskinen, så sitter föraren i stort sett bara och drar i spakar och trycker på knappar under själva arbetet. Effektivt och mindre arbetsamt (även om det blir förslitningsskador här också) - men kanske tråkigare än att samarbeta med en häst. Och spåren i skogen efter maskinerna förskräcker... Att dra fram virket med häst är betydligt mer skonsamt mot mark och natur.

Några ord från redaktionen

Med risk för att uppfattas som tjugitig konstaterar redaktionen än en gång, att också månadens upplaga har 8 sidor. Möjligen kan en viss uttryckt uppskattning från läsekretsen ha bidragit till detta. Men hur det blir framledes är ännu ovisst. Synpunkter i frågan tas tacksamt emot. Kanske är fyra sidor ungefär vad man hinner/orkar läsa i vår stressade tid? Annars har nog reaktionen inga problem med att fylla nuvarande format med innehåll, om intresse finns.

En repetition än en gång av förutsättningar och idé med detta blad - som givetvis i första hand är ett medlemsblad för alla i Grängsjö Byalag. Avsikten är främst att vara en informationskälla om aktiviteter och evenemang för dem som bor i Grängsjö. Men som alla vet så ges också utrymme för annat som kan vara av intresse - och möjligen har redaktionen (som ju är litet till åren kommen) också en liten svaghet för nostalgiska inslag från tider som flytt. En särskild tanke är också att utflyttade Grängsjöbor via denna lilla skrift skall kunna ha en liten återkoppling till sin gamla hembygd.

Och så än en gång: Den som vill ha bladet måste betala medlemsavgiften i Byalaget. Den är 50 kr/år för en person och 100 kr för en familj. För den som inte bor inom närområdet och inte heller har möjlighet att läsa bladet på hemsidan, utan vill ha bladet hemskickat med post, blir avgiften 50 kr högre (100 kr resp. 150 kr) för portots skull. Avgiften sätts in på Byalagets bankgiro **396-7221**. Glöm bara inte att ange vem du är och vad betalningen avser! Om du hör om någon som inte fått bladet trots att medlemsavgiften är betald - eller inte fått det tillsänt fast man betalt de extra 50 kronorna - så be honom/henne meddela redaktionen via mail eller telefon (sevenarik44@yahoo.se resp. 0652-14034).

Den lille gubben *(forts. från nr 24)*

Sedan jag i all hast tagit en bild på den gamla bok som jag fått av gubben, skyndade jag mig att tanka över bilden från kameran till datorn – som om jag varit rädd att den inte skulle ha ”fastnat” som han själv uttryckt det. Då kunde jag konstatera, att bilden faktiskt fanns där, men märkligt tunn och urfränt, med knappt läsbara bokstäver. Jag fick faktiskt anstränga mig för att tyda vad som stod på den sida jag fotograferat. Och ändå hade sidan förefallit väldigt klar och lätt läsbar, när jag tog bilden. Mycket märkligt! Fast allt i samband med denne lille gubbe var ju konstigt – inte minst han själv. Var kom han ifrån, och vem var han? Och hur kunde han hela tiden veta precis vad jag tänkte på?

Fortfarande med dessa tankar virvlande omkring i huvudet lämnade jag datorn och gick för att ta en ny och bättre bild på boken. Men när jag kom ner i köket, så var den borta! På den stol där jag lagt den för att bekvämt kunna ta en bild, fanns inte längre någon bok... Jag kände mig plötsligt väldigt illa till mods. Var det något allvarligt fel med mitt förstånd, eller vad handlade detta om? Jag slöt ögonen och tittade igen. Nej, fortfarande ingen bok på stolen. Och inte heller på köksbordet, på golvet, diskbänken eller någon annanstans... Nästan desperat sprang jag uppför trapporna till datorn igen – och där kunde jag fortfarande se den bleka bilden på bildskärmen. Alltså hade jag inte drömt... Det hade faktiskt funnits en bok, som jag hade tagit en bild på. Beviset fanns framför mina egna ögon. Men hur i hela världen kunde den där boken sedan bara försvinna? Jag var ensam hemma, och om någon öppnat ytterdörren och gått in och tagit boken, så skulle jag ha hört det...

Som av en ingivelse tittade jag så ut genom fönstret, mot skogskanten nedanför. Och där stod gubben! När han såg mig i fönstret höjde han ena handen – med en bok i – och vinkade åt mig, med långsamma rörelser. Boken såg onaturligt stor ut mot den spensliga lilla kroppen med det långa böljande skägget.

Hur kunde han veta att jag skulle titta ut genom fönstret, och hur hade han kunnat hämta sin bok utan att jag hört något? För det måste ju vara den boken... För resten hade han väl sagt att jag skulle få boken, så varför skulle han då ta tillbaka den? Men han hade ju också sagt något om att jag inte behövde någon bild av den, när jag hade själva boken. Kanske tyckte han nu att jag inte behövde själva boken, när jag hade en bild av den...

Medan jag såg gubben med vaggande gång i snön försvinna in mellan granarna med boken under armen började jag förbereda mig för att skriva ut bilden av boken på papper. Jag vågade inte lita på att den skulle finnas kvar i datorn, och då skulle jag ju inte ha något bevis... Folk skulle tro att jag bara hittade på.

Till min glädje startade skrivaren, och efter några sekunder satt jag med en bild av bokens försättsblad i handen... Med hjälp av titeln kunde jag sedan också söka på Internet – och upptäcka att boken faktiskt fanns, och att den möjligen fortfarande skulle gå att få tag på via något antikvariat. Det gjorde att jag åter började lita på mitt förstånd och trots allt förstod att jag inte bara drömt om träffen med den lilla grå gubben denna gång heller...

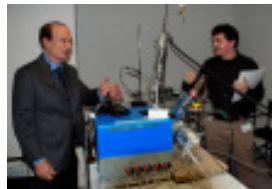
Men fortfarande hade jag svårt att förstå varför jag bara lät honom gå, utan att jag fått svar på alla de frågor jag hade... Och vart tog han vägen, när han nu gick? Var hade han hållit hus under det år jag inte sett skymten av honom? Och varför dyker han bara upp sådär utan vidare?

Trots att han denna gång lämnat en bok, som jag kunde konstatera verkligen finns i sinnevärlden, så kändes han nu ändå överklig... Och varför tog han sedan med sig boken igen - och utan att jag märkte det? Frågetecknen blev bara fler, ju mer jag tänkte på gubben. Och jag förstod att jag inte just nu kunde få svar på några av frågorna. Det var bara att vänta tills gubben själv valde att söka upp mig.. Och det skulle visa sig, att det inte dröjde så länge denna gång../SE

En VÄRLDSENSATION - som de flesta vägrar tro på.

Tänk dig en egen liten kärnreaktor hemma, i storlek som en dator, med en kontinuerligt effekt på 10 Kw – som inte lämnar något radioaktivt avfall eller ger någon farlig strålning! Föreställ dig sedan, att den kostar ca 3 500 kr och bara behöver laddas med några gram nickelpulver två gånger per år!

Naturligtvis skulle du tro att detta vore ett billigt skämt... Ändå är italieneren Andrea Rossi just nu i färd med att tillverka den första millionen sådana enheter. Med hjälp av vätgas och nickel får man i en hittills okänd fysikalisk process fram koppar, och i den processen blir värme en ”restprodukt”. Enligt den traditionella fysikens lagar är det hela inte möjligt, och de flesta fysiker trycks bara fnysa föraktfullt och påstå att det här inte är sant. Men många journalister och forskare har redan sett övertygande demonstrationer av underverket...



Andrea Rossi och Sergio Focardi vid sin minst sagt fantastiska maskin. Från en demonstration i januari 2011.

Detta kan vara lösningen på världens energiproblem, och naturligtvis kommer den här uppfinningen i så fall att åstadkomma en sådan omvälvning i den industrialiserade världen att man aldrig tidigare upplevt något liknande. Kanske är det också därför som det är så märkvärdigt tyst om denna ”energi-katalysator”, som Rossi valt att kalla sin uppfinning. Den enda svenska tidning som rapporterat om det hela är ”Ny Teknik”. Om det här inom kort kommer att diskuteras i världens alla media, med ”krigsrubriker” på kvällstidningarnas löpsedlar – kom då ihåg att det var i Grängsjö-Bladet du först läste om det!/SE



David's lada den 28 december 1960



Samma lada den 31 december 1967

Om man i dag åker "Kabelvägen" från Västergrängsjö mot Uppgårdstjärn, så passerar man "Brattänge", som numera är så igenväxt att man knappt längre ser att där varit odlad mark. Men tidigare fanns här t.o.m. två lador - en alldeles framme vid vägen, och en ca 100 meter längre västerut. Under alla år har Kabelvägen för mig varit ett ofta använt promenadstråk, och nästan alltid har jag haft kameran med - vilket mina negativalbum vittnar om...

Den 31 december 1967 tog jag från norr bilden till vänster på ladan som låg närmast vägen - och på bilden till höger ser man samma lada i ett annat perspektiv. Den bilden togs den 28 december 1960, alltså nästan exakt sju år tidigare. Där kan man också skimra den bortre ladan ungefär mitt i bild.

Som bekant är ju numera båda ladorna borta, och man ser knappt ens något spår av dem längre. Men när jag hösten 1952 nyligen hade flyttat med familjen till nuvarande bostad i Västergrängsjö, så vandrade en redaktionskollega och jag följande vinter åtskilliga gånger hit för att vittja våra lekattfallor som vi hade vid de här båda ladorna. Vi hade tänkt oss bli förmögna på att sälja lekattskinn - men fallorna var tyvärr alltid tomma... Senare slog sig som bekant nämnda kollega på andra affärer, som nog blev betydligt mer lönsamma. Och jag blev ingen affärsman över huvud taget...

Jag minns inte om David tog vara på hö på de här små åkerlyckorna vid den tiden då den första bilden togs, men jag tycker mig faktiskt ha något svagt minne av att jag sett en eller annan hässja stå här. Numera håller ju skogen på att återerövra de här öppna lyckorna, så snart går det nog inte ens se att här för ett halvsekel sedan varit åkerjord. Det är litet tragiskt med tanke på den oerhörda möda våra förfäder en gång lagt ner på att röja upp marken - för att få tillräcklig areal att odla på och kunna överleva.

Numera planterar man ofta skog på sådana här ytor, och med hjälp av konstgödsel och andra kemikalier driver man i stället fram jätteskördar på de stora slätterna söderut. Förmodligen kommer detta att straffa sig och påverka vår hälsa ogynnsamt förr eller senare, men numera tänker man alltid främst på kortsiktiga vinster. Hur det blir på längre sikt tycks vara mindre intressant. /SE

Varför finns det en bastuförening i Svedbro?

(den ursprungliga texten skriven av Bengt Nordlund och ställd till redaktionens förfogande av Ingrid Nordlinder, - med författarens godkännande)



Bastun i Svedbro den 26/2 i år.

Om vi skulle gå igenom alla vändor och mödor om

hur bastun och bastuföreningen i Svedbro kom till, så kunde det bli en lång historia... Men även om historien skall göras kort, så är år 1921 en bra startpunkt. Då bildades nämligen SVENSKA FÖRENINGEN FÖR FOLKBAD (SFFF). Det var en nationell förening, och syftet var huvudsakligen rent medicinskt; genom att förbättra hygien i landet skulle vi alla bli friskare. Och ett utbredd bastubadande ansågs vara ett bra sätt att nå detta mål.

På 1920-talet var vi i Sverige fortfarande ganska "skitaktiga" av oss. En del har kanske hört historien om gubben som sa: "Jag har brukat tvätta fötterna till jul, men i år tror jag inte det behövs..." Kanske ligger det ett korn av sanning i den skrönan

Åtminstone de äldre av oss känner till den nämnda tidens "Janne Josefsson" – Lubbe Nordström. Han var journalist och författare och gjorde en resa genom Sverige, varvid han intervjuade bl.a. en mängd provinsialläkare ute i bygderna. Nordström blev närmast chockad över de sanitära och hygieniska förhållandena ute i riket.

Resultatet av den här resan blev en uppmärksamrad serie på tio svenska radioreportage, som sändes av Radiotjänst under hösten 1938. Programserien betraktas som ett av den svenska radions första socialreportage och hette egentligen "Med Ludvig Nordström på husesyn. Föredrag med grammofoonintervjuer."

Reportageserien gavs sedan ut som bok med namnet "Lort-Sverige". Den väckte stor uppmärksamhet och skapade debatt om de bostadssociala bristerna i dåtidens Sverige. Numera känner vi nog mest till just boken, medan den ursprungliga radioserien är bortglömd av de flesta.

Lubbe Nordström bidrog alltså mycket påtagligt till intresset för hygien på 1930-talet. SFFF, som gav bidrag och beviljade lån för uppförande av bastu, fick därmed förstås en skjuts framåt för sin verksamhet.

Riktig fart på bastubyggandet blev det i början av 1940-talet, och så småningom spred sig företeelsen också till Gnarp. Den 1 maj 1944 samlades intresserade "bastuvänner" på IOGT-logen i Byn och konstituerade en bastuförening. Enligt "bastuböckerna" kom själva bastubadandet igång 1946. Dagen före julafton badade då 27 herrar och 32 damer, och på själva julafton badade ytterligare 45 herrar. Det låter som en imponerande renlighet, men det är inte osannolikt att några av dessa badande inte återkom förrän till nästa jul (jfr historien om gubben som tvättade fötterna).

Det stora intresset för bastubad i Svedbro tycks ha hållit i sig i omkring 15 år, varefter verksamheten lades ner i början av 1960-talet. Det svalnande intresset torde huvudsakligen ha berott på att badkar och dusch då hade installerats i varje hus, varför en god hygien kunde upprätthållas utan att man använde sig av bastun.

Dåtidens Emil Andersson, John Silén, Valde Eriksson, Gustav Lindblad, Hadar Lidbom m.fl. har sedan ersatts av bl.a. Ove Sjödin, Alf Nordlund, Björn Englund, Owe Walldin, Åke Norlin och Kjell Andersson. Den sistnämnde avled tyvärr och fick inte vara med om "hela resan", en resa som bestått i att restaurera bastun och göra den badbar igen. Arbetet tog några år, men alla är numera välkomna att använda bastun – oavsett om det av hygieniska skäl är nödvändigt eller inte.

Ursprunget till ovanstående text skrev Bengt sannolikt i anslutning till att bastun för en del år sedan åter hade satts i skick och kunde användas. I dag är den som bekant i gång varje fredag, och 25 familjer är medlemmar i Bastuföreningen. Under 2011 registrerades ca 300 personliga badtillfällen. Ett medlemskap kostar 200 kr, och då betalar man sedan 20 kr per badtillfälle. Icke medlemmar betalar 40 kr. Alla får ett första bad helt gratis, så man kan pröva först, innan man ev. blir medlem - eller fortsätter att bada för 40 kr per gång som icke medlem.

Det finns fortfarande plats för fler badande i bastun. Bastubadande handlar självklart inte enbart om hygien. Det är ju också i hög grad en social verksamhet med trevlig samvaro. Det torde för övrigt vara en hel del viktiga politiska och ekonomiska problem i världen som har lösts under beslutfattarnas gemensamma bastubad.

För övrigt meddelar Bengt från sin nuvarande bostadsort Karlstad att han en gång fått uppdraget att sammanställa en mer komplett historik över tillkomsten av bastun i Svedbro - och att han har för avsikt att fullfölja detta uppdrag. Grängsjö-Bladet återkommer kanske i så fall med en "recension"./SE

Genomförda och pågående aktiviteter

Fettisdagen den 21 februari var stora salen nästan fylld av Grängsjöbor, som tog tillfället i akt att smörja kråset med fläsk och bruna bönor - och hembakt semla med kaffe till efterrätt. Mycket trevligt! Stort tack till er som jobbade i köket och med serveringen!

Filmklubben fortsätter varannan onsdag kväll, liksom **studiecirkeln** om hus och gårdar i Grängsjö - jämna resp. udda veckor. Öppet hus som vanligt varje onsdag från kl. 11.00. Vi fortsätter med detta enkla och prestigelösa sätt att träffas varje vecka. En uppskattad möjlighet att utan förberedelser och ceremonier träffas för att prata och ta en kopp kaffe tillsammans.

Två rejäla **takfläktar** har monterats av Sven Erik Andersson och fördelar numera värmen på ett effektivt sätt - vilket uppskattas t.ex. vid filmkvällarna, då stora salen används.

Kommande aktiviteter

Sven Norman - den 13/3 kl. 19.00 på kapellet

Sven berättar och visar bilder från resa till Island

I entréavgiften (70 kr) ingår kaffe med macka

Pimpeltävling på Grängsesjön ev. senare i mars - beroende på väder och isförhållanden. Meddelas i så fall via affischer på vanligt sätt.

Eventuellt **musikkväll** den 16/3. Meddelas senare på annat sätt.

Inget klart än betr. **skoterkafé**

Pulkadag i Grängsjö

Söndagen den 4 mars kl 11.00 – 14.00

Samma plats som förra året, backen vid "Snåra".

Grillen tänds vid 11.00. Medtag eget fika efter

önskemål - och lämplig skyddsutrustning.

Vid riktigt ruskigt väder inställt.

För mer info, kontakta Anna - tel. 212 45.

Välkomna!

Grängsjö byalag

